MERYEM SURESİ

Meryem Suresi doksan sekiz âyettir ve Mekke'de nazil olmuştur. Bu sûre-i Celite'de de çok hikmetli kıssalar bulunmaktadır.

Bu kıssalardan biri, Zekeriyya (a.s.) ile ilgilidir. Bu hususta buyuruluyor ki: "Ey Muhammed, bu, Rabbinin kulu ve Peygamberi Zekeriyya'ya lütuf ve ihsanın kissasıdır." Bunu takibeden âyetlerde, Zekeriyya (a.s.)ın, çok yaşlandığı bir zamanda, kendisinden sonra yerine geçecek bir oğul vermesini Allah'tan dilediği, Allah Teala'nın da kendisine, yaşlı olmasına rağmen, bir oğul müjdelediği beyan ediliyor. Ve Zekeriyya (a.s.)a, yumuşak kalbli, muttaki, anne ve babasına karşı itaatkâr bir evlat olan Yahya aleyhisselamın verildiği açıklanıyor.

Sûre-i Celile'de daha sonra Meryem kıssası zikrediliyor. Meryem'in, ailesinden ayrılıp oturdukları yerin doğu tarafına çekildiği bir sırada Meleğin gelip ona, Allah Teala tarafından, babasız olarak bir çocuk verileceğini müjdelediği, Meryem'in ise bu haber karşsında dehşetle irkildiği, fakat Meleğin, Allah Teala'nın bu işi böyle takdir ettiğini söylediği ve Cenab-ı Hakkın takdiriyle Hz. Meryem'in Hz. Musa'ya hamile kaldığı beyan ediliyor. Yine Hz. Meryem'in, günü gelince Hz. İsa'yı dünyaya getirdiği ve bu olaydan sonra kavmi karşısında çok müşkül durumda kaldığı fakat henüz kucaktaki bir çocuk olan Hz. İsa'nın bizzat konuşarak, Allah'ın kedisini Peygamber seçtiğini söylediği açıklanıyor.

Daha sonra Hz. İbrahim'in kıssası beyan ediliyor, Hz. İbrahim'in babasını, putlara tapmaktan vazgeçip Allah'a ibadet etmeye çağırdığı ifade ediliyor. Babasının ona karşı çıkışı, sonunda Hz. ibrahim'in onlardan ayrılarak oradan uzaklaştığı açıklanıyor. Hz. İbrahim'in, kavminden uzaklaşmasından sonra Allah Te-ala'nın ona oğlu İshak'ı, İshak'a da oğlu Yakub'u ihsan ettiği ifade ediliyor.

Sûre-i Celilede daha sonra Hz. Musa'nın kıssasına kısaca temas ediliyor. Cenab-ı Hakkın Hz. Musa'ya Sina dağmın sağ tarafından nidada bulunduğu ve kardeşi Harun'un da ona yardımcı olarak Peygamber seçildiği beyan ediliyor.

Daha sonra ve yine kısaca İsmail aley hissel amin kıssası zikrediliyor. Hz. ismail'in, vaadine sadık ve kendisine kitap verilen bir Peygamber olduğu, ümmetine namaz kılmayı, zekât

vermeyi emreden ve rabbinîn rızasını kazanmış bir kul olduğu beyan ediliyor.
Bundan sonra da yine kısa olarak İdris aleyhisselamın kıssası zikrediliyor. Onun da özü sözü doğru bir Peygamber olduğu ve kendisine yüce makamlar verildiği açıklanıyor. Ve daha sonra da bu Peygamberlerin ardından, namazı terke-den, heva ve heveslerine uyan insanların geldiği ve onların da yaptıkları sebebiyle cezalarını görecekleri, tevbe edip iman ederek salih amel işleyenlerin ise cennete girecekleri ve bir haksızlığa uğratılmayacaklan zikrediliyor.
Sûre-i Celile'de daha sonra, alaylı bir §ekilde: "Bana âhirette mal ve evlat verilecek." diyen kâfirin haline dikkat çekiliyor. Bu gibi kâfirlerin, iftihar ettikleri mallarının ellerinden alınacağı ve bunların hemen cezaya uğratı İm alarmın istenmemesi ihtar ediliyor.
Daha sona, "Allah çocuk edindi." diyen kâfirlerin bu çirkin ve bâtıl iddialarına dikkat çekiliyor. Ve bu korkunç iddiaların tesirinden neredeyse dağların bile çatlayacağı ve rahman olan Allah'a çocuk edinmenin asla yakışmayacağı beyan ediliyor.
Kıyamet gününde bütün yaratıkların, Allah'ın huzurunda hesap vermek üzere toplanacakları ve herkesin orada dünyada yapmış olduğu ameliyle başbaşa kalacağı beyan ediliyor ve buyuruluyor ki: "Ey Muhammed, bu Kur'an'la takva sahiplerini müjdelemen, inatlaşıp düşmanlık besleyen bir kavmi de uyarman için onu senin diline kolaylaştırdık. (Senin lisanınla indirdik.) Biz onlardan önce nice nesilleri helak ettik. Şimdi onlardan herhangi birini görüyor veya sesini işitiyor musun?
Sûre-i Celile bu âyet-i kerimelerle sona eriyor. Şimdi gelelim âeyetlerin teker teker izahına:[1]

Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla,

1- Kâf, Hâ, Yâ, Ayn, Sâd.
Mukatta'a harfleri hakkında Bakara Sûresi'nin başında açıklamalar yapılmıştır. Burada geçen mukatta'a harfleri hakkında da özellikle şunlar zikredilmektedir.
Bazı âlimler buradaki Kâf harfinin, Allah Teala'mn "Kebir" yani, büyük sıfatının birinci harfi olduğunu bazıları da bu harfin "Kerim" yani, cömert sıfatının birinci harfi olduğunu söylemişlerdir. "Hâ" harfinin ise "Hâdî" yani, hidayete erdiren sıfatının birinci harfi olduğunu söylemişlerdir. "Yâ" harfinin ise "Yemin" yani, bereket veren, kuvvetli olan sıfatının birinci harfi

olduğunu veya "Hâkim" sıfatının sondan ikinci harfi yahut "Yâ men Yücîru" yani, "Ey yardıma koşan" duasının birinci harfi olduğunu söylemişlerdir. "Ayn" harfinin ise "Alîm" yani, "Bilen" sıfatının veya "Aziz" yani, "Güçlü" sıfatının yahut "Âdil" yani, "Adaletli" sıfatının birinci hari olduğunu söylemişlerdir. "Sâd" harfinin de "Sâdık" yani, "Sözünde doğru olan" sıfatının birinci harfi olduğunu söylemişlerdir.
Diğer bir kısım âlimler ise "Kâf, Hâ, Yâ, Ayn, Sâd" harflerinin hepsinin, Allah tealanın yalnız bir ismi olduğunu söylemişlerdir. Bazıları ise, "Kâf, Hâ, Yâ, Ayn, Sâd" harflerinin Kur'an-ı Kerim'in isimlerinden biri olduğunu söylemişlerdir. [2]

2- (Ey Muhammed, bu,) Rabbinin kulu Zckcriyya'ya lütuf ve ihsanının kıssası dır.
Zekeriyya aleyhisselam, îsrailoğullanna gönderilen büyük Peygamberlerden birisiydi. Resulullah (s.a.v.) onun hakkında şöyle buyurmaktadır:
"Zekeriyya marangozluk yapardı" (elinin emeğiyle geçinirdi.)[3]

3- Hani bir zaman Zekeriyya rabbine gizlice niyaz etmişti.
Zekeriyya aleyhisselam in, Allah Teala'dan kendisine çocuk vermesini niyaz ederken duasını gizlice yapması, riyadan korunması veya gizli duanın Allah nezdinde daha makbul olması yahut yaşlılığına rağmen çocuk istediği İçin "Saçmalamakla" suçlanacağından korkmasmdandır. [4]

4- Şöyle demişti: "Rabbim, kemiklerim zayıfladı, saçlarım ağardı. Ey rabbim, şimdiye kadar sana dua edip te hiç mahzun ve mahrum olmadım. [5]

5- Doğrusu ben, kendimden sonra yerime geçecek yakınlarımdan endişelendim. Hanımımın da çocuğu olmuyor. Bana, yerime geçecek bir oğul lütfet. [6]

6- Bana ve Yakuboğullarına vâris olsun. Rabbim, onu, rızanı kazananlardan eyle."
Zekeriyya aleyhisselam, Yakub aleyhisselanun soyundandır. Bu itibarla Allah'tan istediği çocuğun, kendilerine ve Yakub aleyhisselamın ailesine mirasçı olmasını istemektedir Ancak burada söz konusu olan mirasçılık malda değil ilimde ve Peygamberliktedir. Zira Peygamberlerin bıraktıkları mal'a mirasçı olunmaz. Bu mallar sadakadır. [7]

7- Ey Zekeriyya, biz sana Yahya adında bir erkek çocuk müjdeliyoruz. Daha önce de bu adı kimseye vermiş değiliz,
Allah Teala bu âyet-i Kerimede, Zekeriyya aleyhisselamın duasını kabul ederek kendisine, ismini "Yahya" koyacağı bir erkek çocuk vereceğini beyan ediyor.
Müfessirler: "Daha Önce de bu adı kimseye vermiş değiliz." ifadesini "Daha önce bu çocuğun bir benzerini yaratmamıştık." veya "Daha önce, kısır olan bir kadından böyle bir çocuk meydana getirmemiştik." şekillerinde izah etmişlerdir. Taberi ise mealde verilen mânâyı tercih etmiştir.
Âyet-i Kerirne'de adı geçen Yahya aleyhisselam, Allah'ın gönderdiği Peygamberlerden biridir. Onun hakkında diğer âyetlerde de şöyle buyuru İm aktadır: "İşte orada Zekeriyya rabbine dua etti. "Ey rabbim, bana kendi katından temiz bir nesil ihsan et. Şüphesiz sen, duayı işitensin." dedi." "Zekeriyya, mabedde kalkıp namaz kılarken Melekler ona şöyle seslendiler: "Allah sana, kendi sözüyle meydana gelen İsa'yı tasdik eden, efendi, iffetli ve salihlerden bir Peygamber olan Yahya'yı müjdeliyor. [8]
Peygamber efendimiz (s.a.v.) Miraç'ta gördüğü Yahya aleyhisselami şöyle anlatıyor:
"Sonra yukan çıkıp ikinci kat göğe vardık. Cebrail göğün kapısının açılmasını istedi. "Kim o?" diye soruldu. O da "Cebrail" dedi. "Yanında kim var?" diye soruldu. O da "Muhammed var." dedi. "Ona peyamberlik verildi mi?" diye soruldu. Cebrail "Evet" dedi. İş bitince (Kapı açılıp içeri girdiğimde) bir de ne göreyim, iki teyze çocuğu Yahya ve İsa oradalar. Cebrail bana "Bunlar Yalıya ve İsa'dır. Bunlara selam ver." dedi. Ben de onlara selam verdim. Selamımı aldılar ve bana "Merhaba salih kardeş, merhaba salih Peygamber" dediler. [9]

8- Zekeriyya: "Rabbim, hanımım kısır ben de iyice ihtiyariamışkcn nasıl oğlum olabilir?" dedi.
Allah Teala, Zekeriyya aleyhisselama "Yahya" isimli bir oğul vereceğini müjdeleyince, Zekeriyya aleyhisselam: "Ey rabbim, benim nasıl çocuğum olabilir ki? Hanımım kısırdır. Ben ise yaşlılığın son haddine ulaşmış durumdayım. Sen beni kuvvetlendirerek, kısır olan hanımımı da çocuk doğuracak duruma getirerek mi onu bana vereceksin? Yoksa beni başka

bir hanımla evlendirerek mi vereceksin? Şüphesiz ki, sen herşeye kadirsin." dedi.
Buradan anlaşılmaktadır ki Zekeriyya aleyhisselam kendisine çocuk verilmesini garip karşılamıyor fakat çocuğun ne şekilde verileceğini merak ediyor. Zira kendisine çocuk verilmesini isterken de, ihtiyar olduğunu, hanımının da kısır olduğunu bilmekte ve bunu zikretmektedir. Bu itibarla kendisine çocuk verileceği müjdesini garip karşılaması mümkün değildir. [10]

9- Allah Zekeriyya'ya: "Rabbin böyle buyurdu. Bu bana kolaydır. Çünkü seni de daha önce hiç yokken var eden benim." dedi.
Allah Teala Zekeriyya aleyhisselama ceva]ben buyuruyor ki: "Evet durum böyledir. Sen ihtiyarsın, hanımın da kısır. Fakat rabbin der ki: "Bu haldeyken de sana çocuk vermek benim için çok kolaydır. Çünkü seni de daha önce hiç yokken ben yarattım. Bu halinde sana çocuk vermem, sen hiç ortada yokken seni var etmemden daha zor değildir. [11]

10- Zekeriyya: "Rabbim, öyleyse bana (Çocuğum olacağına dair) bir alâmet ver." dedi. Allah: "Senin alâmetin, sapasağlamken insanlarla üç gün konuş m a man dır." dedi.
Zekeriyya aleyhisselam, kalbinin mutmain olması için, çocuğunun olacağına dair kendisine bir alâmet verilmesini istedi. Allah Teala da ona alâmet olarak, üç gün dilinin tutulup konuşamayacağını ancak işaretle konuşabileceğini beyan etti.
Bu hususta başka bir âyette de şöyle Duyurulmaktadır: "Zekeriyya: "Rabbim, o halde bana bir alâmet ver." dedi, Allah da "Senin alametin, insanlarla işaretle konuşman dışında, üç gün konuşmamandır. Rabbini çokça an. Akşam sabah onu teşbih et." dedi[12]Bu âyetten de anlaşıldığı gibi Zekeriyya aleyhisselam o üç gün içinde rabbini zikredip onu teşbih edebiliyor fakat insanlarla işaretleşmenin dışında konuşamıyordu. [13]

11- Zekeriyya mabetten kavminin önüne çıktı. Onlara: "Sabah akşam Allah'ı teşbih edin" diye işarette bulundu.
Zekeriyya aleyhisselara, kendisine oğul verileceğinin işareti olarak üç-gün dili tutulunca ibadet ettiği namazgahından dışan çıkmış ve konuşamadığı için eliyle veya yazı yazarak kavmine, sabah akşam Allah'a ibadette bulunmala-. nnı, onu zikretmelerini emretmiştir. [14]

12- (Yahya dünyaya gelince): "Ey Yahya, kitaba sımsıkı sarıl.diyc vahycttik. Biz ona daha çocukken hikmet ve hüküm verdik.
Yahya doğup büyüyünce biz ona: "Zamanının şeriatı olan Tevrat'a sımsıkı sani. Ona ciddiyetle eğil." dedik ve ona daha çocukken hikmeti yani, kitabı anlamayı, ilmi, ciddiyeti, kararlılığı ve hayra yönelmeyi verdik. [15]

13- Ayrıca biz ona yumuşak kalblilik ve safiyet verdik. O, muttaki idi. [16]

14- Anne ve babasına karşı itaatkârdı. Zalim ve isyankâr değildi.
Taberi bu âyetlerin tefsirinde çeşitli izah şekilleri nakletmiştir. Bu izah şekillerini şöylece ifade etmek mümkündür.
"Biz Yahya'ya veya babası Zekeriyya'ya lütufta bulunarak yahut Yahya'ya acıyarak veya onu severek yahut onun kıymetini yükselterek daha çocukken ona hikmet verdik. Biz Yahya'ya günahlardan arınıp temiz olmayı yahut sa-lih amel işlemeyi yahut bereketi verdik. O da takva sahibi bir kimseydi. Allah'ın farz kıldığı emirleri yerine getirip yasaklarından kaçınarak ondan korkardı."
"Yahya, ailesine, babasına iyilikte bulunan, rabbine ve anne babasına itaat hususunda böbürlenmeyen ve onlara isyan etmeyen bir kimseydi." [17]

15- Doğduğu gün, öleceği gün ve dirileceği gün selam Yahya'ya
Süfyan b. Uyeyne diyor ki: "Kişi yabancılığı en çok üç yerde hisseder. Doğduğu günde, öldüğü günde, birde dirileceği günde. Zira kişi doğduğu gün kendisini daha önce bulunduğu ortamın dışında bulur. Öldüğü gün ise daha önce hiç görmediği varlıklarla karşılaşır. Diriltildiği günde ise kendisini büyük bir mahşerin içinde bulur. İşte Allah Teala Yahya aleyhisselama bu üç günde ikramda bulunmuş ve onun bu üç günde güven içinde olacağını bildirmiş ve "Doğduğu gün, Öleceği gün ve dirileceği günde selam Yahya'ya." buyurmuştur.
Zekeriyya aleyhisselamin kıssası burada bitiyor ve bundan sonra Hz. Âdem'in ilk olarak topraktan yaratılışım hatırlatmak için Hz. Meryem'e, babasız olarak bir çocuk verildiği beyan

ediliyor ve Hz. Meryem'in oğlu İsa aleyhissela-mın dünyaya gelişi bahse konu ediliyor. [18]

16- Ey Muhammcd, sen insanlara, Kur'an'daki Meryem kıssasını anlat. Bir zaman Meryem, ailesinin bulunduğu yerin doğu tarafına çekilmişti. [19]

17- Ailesiyle kendisi arasına bir perde koymuştu. Biz ona Meleğimiz Cebrail'i gönderdik te ona tam bir insan şeklinde göründü.
Ey Muhammed, sen, Allah'ın sana indirdiği hak kitap olan Kur'an'da, İm-ran'ın kızı Meryem'in hadisesini anlat. Bir zaman Meryem, ailesinden ayrılıp onların doğu tarafında bulunan bir yerde yaşamaya başladı. Ailesiyle kendisi arasına, birbirlerini gömelerini engelleyecek bir perde koyduk. Biz ona, Ruhul Emin olan Cebrail'i gönderdik. Cebrail ona normal bir insan şeklinde göründü.
Burada Hz. İsa'nın annesi olan Hz. Meryem'den bahsediliyor. Hz. Meryem, Hz. Davud'un soyundan ve İsrailoğullan'nın temiz bir ailesinden meydana gelmiştir. Babasının adı "İmran"dir. Hz. Meryem'in annesi hamileyken, doğuracağı çocuğu Kudüs'teki Beytül Makdisin hizmetine adamıştır. Hz. Meryem doğunca, kızkardeşinin kocası olan Zekeriyya aleyhi ssel amin himayesine verildi.
Ve onun bakımında büyüdü. Hz. Meryem, saliha, ibadetiyle meşhur, kendisini Allah'a vermiş bir hanımdı. Hz. İsa'yı babasız olarak dünyaya getirmesinden önce zekeriyya aleyhisselam onun birçok olağanüstü hadiselerini görmüştü. Buna işaret eden şu âyette Duyurulmaktadır ki: "Rabbi onu güzel bir şekilde kabul etti. Ve onu güzel bir şekilde yetiştirdi. Ve Zekeriyya'yı onun bakımına memur etti. Zekeriyya Meryem'in bulunduğu mihraba her girdiğinde onun yanında yiyecek nzık buldu. "Bu sana nereden geldi Ey Meryem?" dedi. Meryem" "O, Allah ta-rafındandır. Şüphesiz Allah, dilediğini hesapsız bir şekilde nzıklandmr." dedi. (Âl-i tmran, 37)
Alan Teala, Hz. Meryem'den, babasız olarak Hz. İsa'yı dünyaya getirmeyi dileyince, Hz. Meryem, ailesinin bulunduğu yerden ayrılarak Beytül Maksisin doğusundaki bir yerde inzivaya çekilmiştir.
Müfessirler, Hz. Meryem'in, ailesinden uzaklaşarak onların doğu taraflarına çekilmesinin ve kendisiyle ailesinin arasına

birbirlerini görmelerine engel olacak bir perde çekmesinin hikmeti hakkında çeşitli aıklamalarda bulunmuşlardır.
Bazılarına göre Hz. Meryem'in böyle yapması, ilk defa âdet görmesinden olmuştur. Böylece Hz. Meryem, her zamanki bulunduğu yerden uzaklaşmış, temizleninceye kadar uzak bir yerde durmayı tercih etmiş, âdetinin bitiminden sonra da temizlenip ailesine dönmeyi düşünmüştür. Fakat âdeti biter bitmez kendisine Melek gelmiş ve ona, Hz. İsa'yı doğuracağını haber vermiştir.
Bazılarına göre, Hz. Meryem'in ailesinden uzaklaşması Allah'a ibadet etmek maksadıyla olmuştur.
Diğer bazılarına göre ise de, Hz. Meryem'in, uzaklaşma sebebi, sona eren âdetinden dolayı temizlenmek istemesidir. Perdeyi de bunun için çekmiştir.
Bazılarına göre de Hz. Meryem su almak için ailesinden uzaklaşmış ve temizlenmek için kendisiyle ailesi arasına perde germiştir. [20]

18- Meryem: "Ben senden, rahman olan Allah'a sığınırım. Eğer Allah'tan korkuyorsan bana dokunma." dedi.
Hz, Meryem, Allah tarafından kendisine gönderilen ve normal bir insan şeklinde görülen Cebrail'i karşısında görünce, ondan kendisine bir zarar geleceğinden korkmuş ve Allah Teala'nın merhamet edici sıfatını anarak Allah'a sığındığını söylemiş ve Cebrail'e: "Eğer Allah'tan korkan biriysen bana dokunma." demiştir. Bunun üzerine Cebrail de ona şu cevabı vermiştir: [21]

19- Melek: "Ben sana, nezih ve kabiliyetli bir erkek çocuk bağışlamak için rabbinin gönderdiği elçiden başkası değilim" dedi.
Cebrail aleyhisselam, Hz. Meryem'e "Ben ancak rabbinin gönderdiği bir elçiyim. Ben sana, tertemiz, zeki bir çocuk bağışlamak için gönderildim. Benden sana hiçbir kötülük dokunmaz." demiş ve korkan Hz. Meryem'e güven telkin etmiştir. Bundan sonra Hz. Meryem yine hayretle sormuştur: [22]

20- Meryem: "Benim nasıl çocuğum olabilir? Bana hiçbir beşer do-kunmamıştır. Ben, iffetsiz de değilim" dedi.
Hz. Meryem, Cebrail aleyhisselama şöyle sormuştur: "Acaba benim nasıl çocuğum olacak? Bana hiçbir insan dokunmamıştır. Zira ben evlenmedim. Ben, gayr-i Meşru bir iş

de yapmadım. Acaba ben evleneceğim de, Allah bana o yolla mı çocuk verecek, yoksa evlenmeden mi çocuğum olacak?" [23]

21- Melek: Bu böyle olacaktır. Çünkü rabbin buyurdu ki: "Babasız çocuk vermek bana pek kolaydır. Hem biz onu nezdimizden İnsanlara bir mucize ve rahmet kılacağız. Bu, kesinleşmiş bir hükümdür. (Ezelde böyle takdir etmişizdir) dedi.
Cebrail aleyhisselam Hz. Meryem'e şu cevabı vermiştir: "Evet sana kimse dokunrr.anıştır. Sen, iffetli bir kimsesin. Fakat buna rağmen senin çocuğun olacaktır. Çünkü rabbin buyurdu ki: "Hiç evlenmediğin halde sana çocuk vermek benim için pek kolaydır. Bir de biz, sana vereceğimiz bu çocuğu, istediğimiz şeklide var edebileceğimizi gösteren bir alâmet kılacağız ve o çocuğu hem senin için hem de ona iman edenler için bir rahmet yapacağız. Senden böyle bir çocuğun doğacağı bizim kesinleşmiş bir hükmümüzdür." [24]

22- (Nihayet Allah'ın emri gerçekleşti) Meryem İsa'ya gebe kaldı. Hamileyken insanlardan ayrılıp uzak bir yere çekildi. [25]

23- Doğum sancısı onu hurma ağacına yaslanmaya zorladı. (Haline üzülerek) "Keşke bundan önce ölseydim de unutulup gitseydi m.n dedi.
Cebrail aîeyhisselamın bu sözleri üzerine Hz. Meryem ilahi emre boyun eğdi. Ve Cebrail aleyhisselam, Hz, Meryem'in entarisinin arasından üfledi. Meryem, Allah'ın izniyle hamile kaldı. Bundan sonra, Hz. Meryem çok zor durumlar yaşadı. İnsanlara ne söyleyeceğini bilemez oldu. Zira o, insanların kendisine ne söyleyeceklerini biliyordu. Nihayet Hz. Meryem durumunu, Zekeriyya aleyhisseîamm hanımı olan kizkardeşine anlattı. Hz. Meryem Hz. İsa'ya hamile iken kızkardeşi de Hz. Yahya'ya hamile idi.
Hz. İsa'nın, annesinin karnında ne kadar zaman kaldığı âyet-i Kerimede belirtilmemektedir. Müfessirlerin çoğunluğu, Hz. İsa'nın da normal çocuklar gibi annesinin karnında dokuz ay kaldığını söylemişlerdir.
Hz. Meryemin hamile olduğu anlaşılınca dedikodular çıktı ve bunun için Hz. Meryem, kavminden ayrılarak uzak bir yere çekildi. Âyette, gittiği yerin neresi olduğu belirtilmemektedir. Bununla beraber bu yerin "Beytül Lahm" olduğu rivayet edilmektedir.

Nihayet Hz. Meryemi doğum sancısı yakaladı ve bu durumda bir hurma ağacının gövdesine yaslanmak zorunda kaldı ve orada doğum yaptı. Bu doğumdan sonra çok sıkıntılara düşeceğini düşünerek şöyle dedi: "Keşke bundan önce ölseydim de unutulup gitseydim." [26]

24- Melek, Meryem'in aşağı tarafndan şöyle nida etti: "Sakın üzülme. Rabbin, alt tarafından bir ırmak akıttı. [27]

25- Hurma ağacını kendine doğru silkele, üzerine taze ve olgun hurmalar dökülsün. [28]

26- Ye, iç, gözün aydın olsun. Eğer birini görürsen, "Rahman olan Allah'a konuşmama orucu adadım. Bugün kimseyle konuşmayacağım." de.
Hz. Meryem'in doğum yapmasından sonra, aşağı taraftan ona seslenenin kim olduğu hakkında İki görüş zikredilmektedir.
Said b. Cübeyr, Dehhak, Amr b. Meymun, Süddî, Katade ve İbn-i Abbas, burada Hz. Meryem'e seslenenin, Cebrail aleyhisselam olduğunu ve Meryem'e vadinin alt tarafından seslendiğini söylemişlerdir.
Mücahid ve Hasan-ı Basrî'den nakledilen diğer bir rivayete göre ise burada Hz. Meyem'e seslenen Hz. İsa'dır. Taberi bu görüşü tercih etmiştir.
Bazı müfessirler: "Rabbin alt tarafından bir ırmak akıttı." ifadesini: "Rabbin sana şerefli bir çocuk bahşetti." şeklinde izah etmişlerdir. Taber ise: "Rabbin alt tarafından bir ırmak akıttı." şeklindeki izahı tercih etmiştir.
Allah Teala, Hz. Meryem'e, yakınından akan bir su ve kuru bir hurma ağacından hurma vermiş, ona, yeyip içmesini ve çocuğuna iyi bakmasını emretmiş, insanların dedikodusuna üzülmemesi için de "Konuşmama orucu tuttuğunu" söylemesini emretmiştir. [29]

27- Meryem İsa'yı yüklenerek kavmine getirdi. Kavmi hayretler içinde şöyle dediler: "Ey Meryem, doğrusu sen görülmemiş bir iş yaptın." [30]

28- Ey Harun'un kizkardcşi Meryem, senin ne baban ahlaksız, Hje de annen iffetsizdi.
Allah Teala, Hz. Meryem'e verdiği nzıklardan yeyip içmesini, kendisine verdiği çocuktan dolayı sevinmesini ve kendisini

kınayacak olanlara cevap vermemesini bildirdikten sonra, Hz. Meryem bu ilahi emirlere boyun eğmiş ve çocuğunu alarak kavminin yanına dönmüştür. Fakat onu gören kavmi, bekâr bir kızın, karşılarına bir çocukla çıkmasını çok garip karşılamışlar ve ona "Ey Meryem, doğrusu sen çok tuhaf bir iş yaptın. Ey Harun'un kızkardeşi sen, temiz bir ailedensin. Ne baban kötü bir kimseydi, ne de annen iffetsizdi. Şimdi senin bu halin nedir?" diye ona sorular sormaya başladılar.
Âyet-i Kerime'de Hz. Meryem'in kavminin ona: "Harun'un kızkardeşi" diye hitabettiği beyan edilmektedir.
Bazı âlimlere göre İsrailoğullan, her saliha kadına "Harunun kızkardeşi" şeklinde hitabederlermiş. Bazılarına göre, burada kastedilen Harun, Hz. Musa'nın kardeşi olan Hanın değildir.
Bazılarına göre de, buradaki Harun'dan maksat, Hz. Musa'nın kardeşi olan Harun'dur. Hz. Meryem Hz. Harun'un soyundan geldiği için ona "Harun'un kızkardeşi" denmiştir. [31]

29- Bunun üzerine Meryem çocuğu gösterdi. "Biz, beşikteki bir çocukla nasıl konuşuruz?" dediler.
Kavmi Meryem'e bu sözleri söyleyince Meryem onlara, "Konuşmama orucu tuttuğunu ve dolayisiyle kendileriyle konuşamayacağını beyan etmiş buna rağmen kavmi onu konuşturmakta ısrar etmiş Meryem de henüz kucağında bir çocuk olan Hz İsa'ya işaret ederek onunla konuşmalarını istemiş, onlar ise Hz. Meryem'in kendilerini alaya aldığını sanmışlar ve "Biz, beşikteki bir çocukla nasıl konuşabiliriz?" demişlerdir.
Hz. Meryem, kucağındaki bebeğin kavmiyle konuşabileceğini, Allah Teala'mn kendisine ilham etmesiyle veya yolda gelirken Hz. İsa'nın konuşmasıyla yahut Cebrail'in onun konuşabilceğini haber vermesiyle bilmişti. [32]

30- İsa (Allah'ın kudretiyle dile gelerek) şöyle dedi: "Şüphesiz ben, Allah'ın bir kuluyum, O bana kitap verdi. Ve benî Peygamber yaptı. [33]

31-Beni, bulunduğum her yerde insanlara yararlı kıldı. Hayatını boyunca namaz kılmamı ve zekât vermemi emretti. [34]

32- Benî anneme itaatkâr kıldı. Beni asla zorba ve isyankâr yapmadı. [35]

33- Doğduğum gün, öleceğim gün ve dirileceğim gün Allah bana selam ve emniyet vermiştir."
Hz. Meryem'in işareti üzerine dile gelen Hz. İsa, ilk olarak kendisinin, Allah'ın kulu olduğunu, ona, ilahi bir kitap olan İncil'in verildiğini, kendisinin Peygamber kılındığım ve bulunduğu her yerde insanlara fayda temin eden bir kimse kılındığını namaz ibadetiyle ve zekât vermekle mükellef olduğunu, babası olmadığı için sadece annesine itaat etmekle mükellef olduğunu, kimseye zulmetmeyeceğini ve isyankâr bir kimse olmayacağını söyledi ve doğduğu, Öldüğü ve dirileceği günlerde Allah tarafından verilen bir emniyet içinde olacağını beyan etti.
Hz. İsa henüz kucaktaki bir bebek olduğu halde kendisine kitap verildiğini ve Peygamber kılındığını beyan etmektedir. Bu ifadeden şunlann anlaşılabileceği yorumu yapılmaktadır:
Ya Hz. İsa henüz çocukken kendisine Peygamberlik verilmiş ve kitap verileceği beyan edilmiştir. Bunun içindir ki "Allah bana kitap verdi ve beni Peygamber yaptı." denmiştir.
Yahut da Hz. İsa'ya kitap verileceği ve Peygamber kılınacağı bildirilmiş o da bunların muhakkak olarak gerçekleşeceğine inandığı için, henüz tahakkuk etmeyen şeyleri tahakkuk etmiş gibi söylemiştir.
Hz. İsa, bulundğu her yerde insanlar için faydalı olacağını ifade etmiştir. Bu faydadan maksat ya umumî olarak faydalı olmak veya iyiliği emredip kötülüğe mani olarak faydalı olmak yahut da hayırı öğretici olarak faydalı olmaktır.
Âyet-i Kerimede ifade edilen zekât'tan maksat, kendisini günîihlardan arındırmak ve temizlemektir. Bununla beraber bu ifade, malının zekâtını vermekle yükümlü olduğunu söylediğini anlamaya da mâni değildir.
Hz, isa, doğduğunda ve öleceğinde şeytanın ve taraftarlarının şerrinden korunmuş olduğunu, kıyamet gününün dehşetinden de güven içinde olacağını bildirmektedir.
Peygamber efendimiz (s.a.v.) bir Hadis-i Şerifinde Hz İsa'nın ve annesi Meryem'in, doğduklarında Şeytanın dokunmasından korunduklarını beyan ederek buyuruyor ki:
"Doğan hiçbir çocuk yoktur ki annesinden doğduğu anda Şeytan ona dokunmuş olmasın. Çocuk, şeytanın bu dokunmasında dolayı ilk defa ağlar. Ancak Meryem ve oğlu İsa bundan müstesnadır. [36]

34- İşte Mcrycmoğlu İsa budur. Hakkında ihtilaf edilen bu meselede gerçek söz de budur.
Müfessirler bu âyet-i Kerimeyi çeşitli şekillerde izah etmişlerdir. Bu izahları şöylece Özetlemek mümkündür:
"Size sıfatlarını anlattığım ve haberlerini naklettiğim bu çocuk, Merye-moğlu İsa'dır. Size anlattığım bu haber de gerçek haberdir. Bunda şüphe yoktur. Fakat Yahudi ve Hıristiyanlar bu hususta şüphe içindedirler."
"Bu anlatılan, Meryemoğlu İsa'dır. Kâfirlerin, hakkınd şüpheye düştükleri İsa ise Allah'ın Meryem'e ulaştırdığı kelimesidir. Yani Allah Teala, Hz, îsa'yı babasız olarak sadece "ol" demekle meydana getirmiştir. Bu sebeple Hz. İsa'ya "Allah'ın kelimesi" denmiştir."
"Bu, Meryemoğlu İsa'dır. Bunu söyleyen de Hak olan Allah'tır. Fakat Yahudi ve Hıristiyanlar; İsa hakkında şüpheye düşmüşlerdir,"
Yahudiler, Hz. İsa'nın bir sihirbaz, bir yalancı olduğunu iddia etmişler Hıristiyanlar ise onun, Allah'ın oğlu olduğunu ve üç ilahtan birini teşkil ettiğini iddia etmişlerdir. Onlann hepsi de yalancıdır. İsa Allah'ın kulu ve Peygamberidir. Meryem'e ulaştırdığı sözüdür ve Allah'ın sırrıdır. [37]

35- Çocuk edinmek Allah'a asla yakışmaz. O, bundan münezzehtir. O, birşeyin olmasına hükmedince ona sadece "Ol" der o da oluverir.
Şüphesiz ki İsa'ya "Allah'ın oğlu" diyenler kâfir olmuşlar ve Allah'a iftira etmişlerdir. Allah'ın çocuk edinmesi ona yakışmaz. Zira o, herşeyin yaratıcısıdır. Yarattıkları onun oğlu olamaz. Allah, kafirlerin bu iddialarından münezzehtir, beridir. Allah birşeyin olmasına hükmedince ona "01" der o da hemen oluverir. İsa'yı babasız oharak yaratması da böyledir. Hz. Âdem'i anasız babasız yaratan Allah, Hz. İsa'yı da babasız olarak yaratmaya elbette ki kadirdir.
Bu hususta diğer bir âyette de şöyle Duyuruluyor: "Allah katında İsa'nın durumu da Âdem'in durumu gibidir. Allah, Âdem'i topraktan yarattı sonra da ona "Ol" dedi ve o da oluverdi. [38]

36- "Şüphesiz benim de rabbim sizin de rabbiniz Allah'tır. O halde ona ibadet edin. İşte doğru yol budur."
Hz. İsa şöyle demişti: "Şüphesiz ki benim de rabbim, sizin de rabbiniz Allah'tır. O halde sadece ona kulluk edin. İşte

dosdoğru yol budur. Bu yola uyan hakka erişir. Bundan ayrılan ise sapıklığa düşer. [39]

37- Ne var ki kâfirler aralarında İsa hakkında ihtilafa düştüler. O dehşetli günü görecek kâfirerin vay haline.
Hz. İsa hakkında çeşitli fırkalar ve ehl-i kitap ihtilafa düştüler. Bazıları onun Allah olduğunu, bazıları da üç ilahın biri olduğunu diğer bazıları da Allah'ın oğlu olduğunu söylediler. İşte bu saçma" sapan iddialarından dolayı, kıyamette, layık oldukları cezaya çarpılacaklardır. [40]

38- Kâfirler, huzurumuza çıktıkları gün öyle işitecekler, öyle görecekler ki... Fakat bugün zalimler apaçık bir sapıklık içindedirler.
Allah Teala, kendisini inkâr eden, ortaklar koşan ve Hz. İsa'nın onun oğlu olduğunu iddia eden kâfirlerin halini beyan ederek buyuruyor ki: "Dünyada iken hakka ve Allah'ın varlık ve birliğini gösteren delillere karşı kör olanlar, Peygamberlerin davetlerine ve okudukları ilahi kitapların davetlerine karşı sağır olanlar, Allah'ın huzuruna çıkarıldıklarında öyle bir işitecek ve göreceklerdir ki... Ne var ki onların o gün işitip görmeleri kendilerine fayda vermeyecektir. Allah'a yakışmayan şeyleri ona isnad eden kafirler, apaçık bir sapıklık içindedirler. Hallerinin nereye varacağını da hesap etmemektedirler. [41]

39- Ey Muhammcd, insanların pişmanlık duyacakları kıyamet günü ile kâfirleri uyar. O gün her şey bitmiş, iş işten geçmiş olacaktır. Oysa kâfirler gaflet içindedirler iman etmezler.
Ey Muhammed, sen, Allah'a ortak koşan müşrikleri, suçlarından ve bu sebeple cehenneme girdirilip orada ebedi olarak kalacaklarını anlamalarından sonra kıyamet gününde nasıl pişman olacaklarını izah ederek uyar. O gün Allah, ya-rattıklarını yargılayıp aralarında hükmü verecektir. Bir kısım insanlar cennete girecek, diğerleri cehenneme sürükleneceklerdir. Bugün ise müşrikler, kıyamet gününün bu dehşetli allerinden gafildirler, Allah'a ve âhiret gününe iman etmezler.
Evet, âhiret günü, kâfirler için en büyük pişmanlık günüdür. Zira o gün artık ölüm oradan kaldırılacak, kâfirler, lâyık oldukları azabın içinde ebedî olarak kalacaklardır.
Peygamber efendimiz (s.a.v.) bir Hadis-i Şerifinde buyuruyor ki:

"Kıyamette ölüm, güzel bir koç şeklinde getirilecek ve bir çağına cennetliklere "Ey cennet ehli." diye çağıracaktır. Cennetlikler başlarını uzatıp bakacaklar ve o çağına kendilerine "Siz bunu tanıyor musunuz?" diye soracak. Onlar da: "Evet, o ölümdür." diyeceklerdir. Zaten hepsi onu görmüştür. Sonra o çağın-cı: "Ey cehennem halkı." diye çağıracak onlar da başlarını uzatıp bakacaklar ve çağına onlara: "Siz bunu tanıyor musunuz?" diye soracaktır. Onlar da "Evet, bu ölümdür" diyeceklerdir. Zaten bunların hepsi de onu görmüşlerdir. Bunun üzerine koç şeklinde olan ölüm boğazlanır. Sonra çağına "Ey cennet eh^ artık ebedîlik vardır. Ölüm yoktur. Ey cehennem halkı artık ebedilik vardır. Ölüm yoktur." diyecektir." Resulullah (s.a.v.) bu sözünden sonra "Ey Muhammed, in-sanlann pişmanlık duyacaklan kıyamet günü ile kâfirleri uyar. O gün her şey bitmiş iş işten geçmiş olacaktır. Oysa kâfirler gaglet içindedirler. îman etmez-ler."âyetini okudu ve "İşte bunlar gaflet içindedirler. Bunlar dünya halkıdır. Bunlar iman etmezler." buyurdu. [42]

40- Şüphesiz yere ve üzerindekilere biz vâris olacağız biz. Onlar mutlaka bize döndürüleceklerdir.
Allah Teala bu âyet-i Kerimede, kendisini yalanlayan müşriklere karşı Resulullahı teselli etmekte, onlann davranışlarına üzühnemesini beyan etmektedir. Zira onlann hepsi bir gün gelecek yok olacaklardır. Bütün yeryüzü ve orada bulunanlara tek vâris olarak Allah kalacaktır. Herkes Allah'ın huzuruna döndürülecek ve yaptıklarından hesap verecektir. [43]

41- Ey Muhammed, insanlara, Kur'an'daki İbrahim kıssasını anlat. Şüphesiz ki o, özü sözü doğru olandı ve bir Peygamberdi.
Ey Muhammed, sen, Kur'an'da geçen İbrahim kıssasını müşriklere anlat. Şüphesiz ki İbrahim, sözünde, verdiği haberlerde ve uyarılarında doğru söyleyendi, yalancı değildi. Allah ona vahiy göndererek onu Peygamber yaptı. [44]

42- O, bir zaman babasına şöyle demişti: "Babacığım, işitmeyen, görmeyen ve sana hiç faydası dokunmayan şeylere niçin tapıyorsun?
Bir zaman İbrahim, babasına şöyle demişti. "Ey babacığım, hiçbir şeyi işitmeyen, hiçbir şeyi görmeyen ve sana hiçbir faydası dokunmayan şu putlara niçin tapıyorsun? Bunlara tapmakla ne kazandığını zannediyorsun? Sen, bunları bırak ta

duanı işiten, her halini görüp seni kuşatan, senden bütün zararları uzaklaştırmaya gücü yeten Allah'a kulluk et. [45]

43- Babacığım, (İlâhî vahiy yoluyla) bana, sana gelmeyen bir ilim geldi. Bana uy da sana, doğru yolu göstereyim.
Babacığım, Allah tarafından bana, sana verilmeyen bir ilim geldi. Benim öğüdümü kabul et ki sana, sapmayacağın, doğru yolu göstereyim. O da, Allah'ın, kendisinde hiçbir eğrilik bulunmayan dinidir,
Görüldüğü gibi Hz. İbrahim, babasına arşı nezaketle konuşuyor, onu cehaletle suçlamıyor, kendisinin de çok üstün bir ilme sahip olduğunu söylemiyor. Bu tavır bizim için de bir örnektir. [46]

44- Babacığım, Şeytana tapma. Şüphesiz ki şeytan, rahman olan Allah'a çok âsi oldu.
Ey babacığım, putlara taparak Şeytana uyma. Zira şeytan, Âdeme secde etmeyerek rahman olan Allah'a karşı isyan etmiştir.
Hz. İbrahim babasına yaptığı bu Öğüdüyle de, Rahman olan Allah'ın varlık ve birliğini ve Şeytanın da insanın düşmanı olduğunu veciz bir şekilde ifade ediyor. [47]

45- Babacığım (İnkârda ısrar etmen halinde) seni, rahman olan Allah tarafından bir azabın yakalamasından ve böylece şeytanın dostu olmandan korkarım."
Hz. İbrahim, babasına, rahman olan Allah tarafından bir azap dokunacağından korktuğunu bildiriyor.
Allah'ın azabına uğrayan bir kişinin bu azaptan sonra nasıl olup Şeytan'm dostu olacağı şöyle izah edilmektedir:
Allah'ın azabını hak eden kişi cehenneme girer. Böylece Şeytanla beraber olur. Bu beraberlik şeytanla dostluk demektir.
Yahut, buradaki ilahi azaptan maksat, Allah'ın, bu çeşit kullarından yardımını tamamen kesmesidir. Böyle bir insanın, şeytandan başka hiçbir dostu yoktur.
Ya da burada zikredilen şeytanın dostluğundan maksat, onun peşini taki-betmektir. Böylece rahman olan Allah'ın azabına uğrayan kimse cezalandırılmakta şeytanı takib etmiş olur.
Zemahşeri diyor ki: "Âyet-i Kerime'de, şeytanın dostu olmak, rahman olan Allah'ın azabına uğramaktan sonra zikredilmektedir. Bu da, şeytanın dostu omanın, Allah'ın

azabına uğramaktan daha beter olduğunu gösermektedir. Zira şeytanın dostu olma, Allah'ın rızasına erişmenin zıddıdır. Allah'ın rızası herşe-yin üstünde olduğu gibi, şeytanın dostluğu da her şeyden kötüdür. [48]

46- Babası: "Ey İbrahim, ilahlarıma karşı çıkıp yüz mü çeviriyorsun? Eğer bundan vazgeçmezsen yemin olsun ki seni taşlarım. Haydi uzun müddet benden uzak ol." dedi.
Babası, İbrahim'in nasihati üzerine ona şu cevabı verdi: "Ey İbrahim, sen benim ilahlarımdan yüz çeviriyor, onlara dil mi uzatıyorsun? Sen bu il ahi an sövüp saymaktan ve bunlara dil uzatmaktan vazgeç. Eğer bundan vazgeçmezsen yemin olsun ki ben de seni sözle taşlarım. Sana ağır şeyler söyler, hakaret ederim. Haydi benden uzun bir müddet uzak ol.
Taberi bu âyetin son bölümünün şu şekilde izah edilmesinin tercihe şâyân olduğunu söylemektedir. "Haydi sen benden sağ salim bir şekilde uzak ol. Seni cezalandırmış olmayalım." [49]

47- İbrahim şöyle dedi: "Selam sana. Rabbimdcn bağışlanmanı dileyeceğim. Çünkü o, bana çok lütufkârdır,
İbrahim, babasına şu cevabı verdi: "Selam sana, benim tarafımdan güven içinde ol. Senin sevmediğin şeyleri sana anlatmayacağım. Ancak rabbimden, senin günahlarım affetmesini dileyeceğim, zira o bana çok lütufkârdır. Benim yaptığım duaları kabul etmektedir.
Hz. İbrahim'in, babası için af dilemesi; daha önce ona vermiş olduğu bir vaadi yerine getirmek içindi. Fakat daha sonra babasının, Allah düşmanı olduğu ortaya çıkınca önün için dua etmekten vazgeçmiş ve ondan uzaklaşmıştır. Bu husus Tevbe Sûresi'nin yüz ondördüncü âyetinde de izah edilmektedir. [50]

48- İşte sizden ve Allah'tan ba§ka taptığınız şeylerden ayrılıyor ve sadece rabbime ibadet ediyorum. Umarım ki rabbime dua edip te mahrum ve mahzun oimam."
Artık ben sizden ve Allah'ı bırakıp ta taptığınız putlardan uzaklaşıyorum.Sadece rabbime ibadet ediyor ve onun rabhğmi kabul ediyorum. Umarım ki rab-bim, dualarımda beni ümitsiz çikannaz. Dualarımı kabul edip dileğimi bana verir."
Rivayete göre, Hz. İbrahim, babasına bu sözleri söyledikten sonra bulunduğu yerden ayrılarak Şarn taraflarına gitmiştir. Allah Teala orada ona oğlu ismail'i ve İshak'ı vermiştir. [51]

49- İbrahim kavminden ve onların, Allah'tan başka ibadet ettikleri şeylerden uzaklaşınca biz ona İshak'ı ve (İshak'ın oğlu) Yakub'u ihsan ettik. Hepsini de Peygamber yaptık. [52]

50- Biz onlara, rahmetimizden lütufiarda bulunduk. Biz onları iyilikle dillerde yâdettirdik.
İbrahim, kavminden ve onların tapmış oldukları putlardan uzaklaşınca biz onun yurdundan ayrılık hasretini, kendisine oğlu İshak'ı ve torunu Yakub'u vererek giderdik. Biz, İbrahim'in oğlu İshak'ı ve onun oğlu Yakub'u peygamber yaptık. Biz onlann hepsine bu dünya hayatında bol nzıklar verip rahmetimizi bahsettik. Ve onlan bütün dillerde övdük. [53]

51- Ey Muhammet!, İnsanlara Kur'an'dakİ Musa'nın kıssasını anlat. Şüphesiz ki o, ihlash bir kul'du, kitap verilen bir Peygamberdi.
Ey Muhammed, sen, sana indirdiğimiz Kur'an'da, İmran oğlu Musa'yı zikret ve onun kıssasını kavmine anlat. Şüphesiz ki Musa, ibadeti sadece Allah'a tahsis eden ihlash bir kul idi. Veya Allah tarafından arındırılmış ve ihlasa erdirilmiş bir kul idi. O, hem Nebi hem de Resul idi. O, Peygamberdi hem de kendisine kitap indirilmişti. [54]

52- Bİz Musa'ya Tûr-i Sina'da sağ taraftan nida'da bulunduk. Biz onu, hususi bir konuşmada bulunmak üzere kendimize yaklaştırdık[55]

53- Biz ona, rahmetimizden kardeşi Harun'u Peygamber olarak lütfettik.
Allah Teala bu âyet-i Kerime'de, I iz. Musa'nın Şam taraflarında Şuayb aleyhisselamm yanında uzun süre kaldıktan sonra kendi ülkesi olan Mısır'a dönerken Sina Çölü'nde bulunan Tur dağına varınca ona Peygamberlik verdiğini ve Peygamberliğinin, kendisine nida olunarak başladığını beyan ediyor. Ayrıca Hz. Musa'nın isteği üzerine kardeşi Harun'u da Peygamber yaptığını ve ona yardımcı kıldığım beyan ediyor. [56]

54- Ey Muammed, insanlara, Kur'an'daki İsmail kıssasını anlat. Şüphesiz ki o, vaadine sadık bir kuldu. Kitap verilen bir Peygamberdi. [57]

55- İsmail, ümmetine namaz kılmayı ve zekât vermeyi emrederdi. O, rabbinin rızasını kazanmış bir kuldu.
Allah Teala bu âyetlerde de, Hz. İbrahim'in oğlu İsmail'in kıssasının insanlara anlatılmasını emrediyor. Ve onun, vaadinde duran ve kendisine kitap verilmiş bir Peygamber olduğunu beyan ediyor. Hz. İsmail'in, aile fertlerine namaz kılmalarım» zekât vermelerini emrettiğini ve Allah katında kendisinden razı olunan bir kul olduğunu beyan ediyor.
Allah Teala Hz. İsmail'i "Vaadine sadık" olarak övüyor. Kişinin^erdiği söze sadakat göstermesi, îmanında samimi olduğunu gösteren Ölçüleden biridir. Nitekim Peyamber Efendimiz (s.a.v.) bir Hadis-i Şerifinde:
"Münafikin alâmeti üçtür. Konuştuğunda yalan söyler, vaadettiğinde dinden döner, kendisine bir şey emanet edildiğinde emanetine hıyanet eder" buyurmuştur[58]
Yine Allah Teala, Hz. İsmail'i, aile fertlerine namaz kılmayı ve zekât vermeyi emretmekle övüyor. Bu da kişinin, aynı zamanda aile fertlerinden de sorumlu olduğunu ifade etmektedir. Nitekim bu hususta diğer âyetlerde de şöyle buyurulmaktadır:
"Ey iman edenler, yakıtı insanlar ve taşlar olan cehennem ateşinden kendinizi ve ailenizi koruyun. Ateşin başında sert ve şiddetli, Allah emrine karşı gelmeyen, verilen emirleri olduğu gibi yerin getiren Melekler vardır. [59]"Ailene namazı emret Sen de namaz kılmakta sabret. Biz senden nzik istemiyoruz. Sana nzık veren biziz. Güzel akıbet takva sahiplerinindir.
Peygamber efendimiz de'bir Hadis-i Şerifinde şöyle buyuruyor: [60]
"Hepiniz çobansınız ve hepiniz güttüklerinizden sorumlusunuz. Halife bir çobandır, güttüklerinden sorumludur. Erkek ailenin çobanıdır, güttüklerinden sorumludur. Kadın kocasının, evinin çobanıdır, güttüklerinden sorumludur. Hizmetçi efendisinin malının çobanıdır ve güttüklerinden sorumludur. Evet, hepiniz çobansınız ve güttüklerinizden sorumlusunuz. [61]

56- Ey Muhammed, insanlara, Kur'an'daki İdris kıssasını anlat. Şüphesiz ki İdris, özü sözü doğru olandı ve bir Peygamberdi. [62]

57- Biz onu yüce bir makama yükselttik.
Allah Teala bu âyette İdris aleyhisselamı yüce bir makama yükselttiğini beyan ediyor. Bu yüce makamın ne olduğu hakkında farklı görüşler zikredilmiştir.

Bazı müfessirlere göre idris aleyhisselam hayattayken bir Melek tarafından altıncı göğe kadar yükseltilmiş ve ruhu orada kabzedilmiştir. Bazılarına göre ise İdris aleyhiselam bir Melek tarafından dördüncü göğe kadar çıkarılmış ve Azrail canını orada almıştır. İşte zikredilen yüce makam burasıdır.
Peygamber efendimiz (s.a.v.) miraca çıkarken İdris aleyhisselam ile dördüncü katta görüştüğünü beyan etmektedir. Bu da ikinci görüşün daha isabetli olduğunu ifade eder. [63]

58- İşte bunlar, Allah'ın kendilerine nimetler verdiği peygamberlerdir. Bu Peygamberler Âdem'in ve gemide Nuh ile beraber taşıdıklarımızın soyundan, İbrahim ve İsrail'in neslinden ve hidayet verip seçtiğimiz kimselerdendir. Onlara, rahman olan Allah'ın âyetleri okunduğu zaman ağlayarak secdeye kapanırlardı.
Siiddî diyor ki; "Bu Peygamberlerin hepsinin, Hz. Âdem'in soyundan gelmelerine rağmen her birinin yakın soyları belirtilmiş ve İdris aleyhisselamın, Adem'in soyundan geldiğine Hz. İbrahim Nuh ile beraber gemide taşınanların soyundan geldiğine Hz. İshak, Yakub ve İsmail'in de Hz. İbrahim'in soyundan geldiklerine Hz. Musa, Harun, Zekeriyya, Yahya ve İsarunda Hz. İsrailin yani Hz. Yakub'un soyundan geldiklerine işaret edilmişin[64]

59- Sonra bu Peygamberlerin ardından öyle bir nesil geldi ki, namazı terkettiler, heva ve heveslerine uydular. Onlar, bu taşkınlıklarının cezasını yakında göreceklerdir.
Allah Teala bu âyet-i Kerimede, Peygamberlerin ardından, ibadetlerin en devamlısı olan namazı zayi eden ve şehvaniarzulanna uyan nesillerin ortaya çıktığını ve bunların âhirette, yaptıklarının cezasını göreceklerini beyan ediyor.
Âyet~i Kerimede zikredilen "Namazı terkettiler" ifadesi "Namazı bıraktılar veya zamanını geçirdiler." şeklinde izah edilmektedir. Âyette geçen ve "Taşkınlık." diye tercüme edilen "Gayyen" kelimesinin taşkınlık, zarara uğramak kötülük yahut cehennemde kan ve irinlerin aküğı bir vadi olduğu zikredilmektedir. Yani, şehvani arzularına uyan bu insanlar hüsrana uğrayacaklar veya yaptıklarının kakarşıhği olan kötülük bulacaklar yahut cehennemdeki gayya kuyusuna atı-lacaklardır." demektir. [65]

60- Fakat tevbe edip iman eden ve salih amel işleyen bunun dışındadır. İşte onlar cennete girecekler ve hiçbir haksızlığa uğratılmayacaklar dır.
Allah Teala önceki âyet-i Kerimede, Peygamberlerden sonra gelen kötü nesillerin namazlarını terketmeleri ve şehvani arzularına uymaları yüzünden ha-kettikleri şekilde cezai andı nlacaklanru beyan ettikten sonra bu âyette de bu kötü nesilden tevbe edenlerin, Allah'a ve Peygambere iman edenlerin ve salih amel işleyenlerin bu tür cezalandırmadan kurtulmuş olacaklarını beyan ediyor ve bun-lann cennete gireceklerini ve kendilerine hiçbir haksızlık yapılmayacağını vaa-dediyor. [66]

61- O cennet, rahman olan Allah'ın, kullarına, görmedikleri halde vaadettiği "Adn" cennetleridir. Şüphesiz onun vaadi mutlaka yerini bulacaktır. [67]

62- onlar orada boş bir söz işitmezler. Ancak "Selam" işitirler. Orada sabah akşam rızıkları da hazırdır. [68]

63- İşte kullarımızdan takva sahibi olanlara vereceğimiz cennet budur.
Tevbe edip salih amel işleyenler cennetlere gireceklerdir. Bu cennetler, Adn cennetleridir. Rahman olan Allah, bunlara, ScuUanna görmedikleri halde vaödetmiştir. Allah'ın vaadi ise mutlaka gerçekleşir. O cennetlerde boş bir söz işitilmez. Orada ancak selamlaşmalar işitilir. Cennetliklere sabah akşam, yani bu iki vakit kadar zamalarda yemekleri verilir. Zira orada gece diye bir şey yoktur. Devamlı aydınlık vardır. İşte dünyada takva üzere yaşayan kullara verilecek olan cennet budur.
Burada ifade edilen cennetlere layık olan takva sahiplerinin kimler olduğu başka bir âyet-i Kerimede şöyle izah edilmektedir. "Rabbinizin mağfiretine ve genişliği göklerle yer kadar olan cennete koşuşun. O cennet, Allah'tan korkanlar için hazırlanmıştır." "O takva sahibi olanlar, bollukta ve darlıkta Allah yolunda harcarlar. Öfkelerini yenerler ve insanların kusurlarını bağışlarlar. Allah, iyilik yapanları sever. [69]

64- (Vahyin niçin geciktiğini soran Muhammcdc Cebrail şöyle dedi:) "Biz ancak rabbinin emriyle ineriz. Geçmişimiz, geleceğimiz ve arasındakiler hep ona aittir. Rabbin asla unutkan değildir.
Abdullah b. Abbas diyor ki:

"Resulullah (s.a.v.) Cebrail'e "Senin, bizi ziyaretinden daha fazla ziyaret etmene engel olan nedir?" dedi. Bunun üzerine "Biz ancak rabbinin emriyle ineriz. Geçmişimiz, geleceğimiz ve arasındakiler hep ona aittir." âyeti nazil olmuştur[70]
Ayet-i Kerimede zikredilen "Geçmişimiz, geleceğimiz ve arasındakiler" ifadesi şu şekilde izah edilmiştir. "Önümüzde bulunan, arkamızda olan ve bunlann ikisi arasındakiler hep ona aittir." "Önümüzde bulunan, arkamızda olan ve bunların ikisi arasindekiler."den neyin kastedildiği hakkında ise üç görüş zikredilmektedir.
Birincisine göre: "Önümüzde bulunân'dan maksat, dünya, "Arkamızda olan"dan maksat, âhiret ve "Bu ikisi arasındakiler" den maksat da, İsrafil tarafından üflenecek olan iki sur arasındaki zamandır. Buna göre âyetin mânâsı şöyledir: "Dünyada âhiret de, bu ikisi arasındaki "Berzah" âlmi de ancak rabbine aittir." demektir.
İkincisine göre: "Önümüzde bulunan"dan maksat, âhiret, "Arkamızda olan"dan maksat, dünya, "Bu ikisi arasındaki"lerden maksat ise dünya ve ahiret arasıdır. Buna göre âyetin mânâsı "Âhiret de dünya da ve onların aralarında bulunan da ancak rabbine aittir." demektir.
Üçüncüsüne göre ise: "Önümüde bulunan"dan maksat, dünyanın bizden geçen zamanıdır. "Arkamızda olan"dan maksat, dünyanın bizden sonra kalan za-manıve âhirettir. "Bu ikisi arasındakiler"den maksat ise, geçirmiş olduğumuz zaman ile önümüzde bulunan zaman arasıdır. Taberi'ye göre ise "Önümüzde bulunan" âhirettir. "Arkamızda olan." dünyadır. "Bu ikisi arasındakiler" ise dünyanın henüz geçmemiş olan zamanıdır. [71]

65- O, göklerin, yerin ve aralarındakinin rabbİdir. O halde sen ona ibadet et ve ona ibadetinde sabırlı ol. Zaten onun benzeri bir ilah bilir misin ki?
Allah Teala bu âyet-i Kerimede, Hz. Muhammed'e Cebrail'i gönderen rabbinin, göklerin, yerin ve o ikisi arasında bulunan herşeyin rabbi olduğunu, böyle bir rabbin, herhangi bir şeyi unutmasının mümkün olamayacağını beyan ediyor, Hz. Muhammed (s.a.v.)e ve dolayısiyle bilere, böyle bir rabbejoılluk etmemizi ve ona yaptığımız ibadetlerde sabırlı olmamızı emrediyor. Ayetin sonunda da Allah'ın hiçbir benzerinin bulunmayacağı bildiriliyor.

Bazı müfessirler, burada zikredilen "Benzeri" ifadesinden maksadın, onun, isminde benzeri olmadığını söylemişlerse de bu ifadeye genel anlamda almanın ve Allah'ın zat ve sıfatlarında benzeri olmadığı şeklinde yorumlamanın daha uygun olacağı muhakkaktır. Taberi de bu kanaattedir. [72]

66- İnsan: "Öldükten sonra mı diril ip çıkarılacağım?" der.
Öldükten sonra dirileceklerine inanmayan kâfirler: "Bizler, ölüp toprak olduktan sonra mt tekrar dirilip kabirlerden çıkarılacağız?" derler.
Allah Teala bu tür insanlara, hiç yoktan yaratılışlarını hatırlatarak şöyle cevap veriyor: [73]

67- O insan, daha önce hiçbir şey değilken kendisini yoktan varettiği-mizi hatırlamaz mı?
Öldükten sonra tekrar dirilmeyi aklına sığdıramayan insan, Allah'ın, kendisini, hiç yokken yaratma kudretini dşünemez mi? Onu, hiç yokken var eden Allanın öldükten sonra diriltmesine neden şaşar?
Bu hususta diğer âyetlerde şöyle buyuruluyor: "İnsan, kendisini bir damla sudan yarattığımızı görmez mi ki, hemen apaçık bir hasım kesilir? Yaratışımızı unutarak bize misal getirir ve "Çürümüş kemikleri kim diriltecekmiş?" der. "Ey Muhammed, sen şöyle de: "Onları ilk defa yaratan dirütecektir. O, bütün yaratılanları çok iyi bilir. [74]

68- RabbİIne yemin olsun ki, biz o insanları şeytanlarla beraber bir araya toplayacağız. Sonra cehennemin etrafında dizıistü çökmüş olarak hazır bulunduracağız. [75]

69- Sonra her topluluğun, rahman olan Allah'a en çok karşı gelip isyan edenlerini ayıracağız. [76]

70- Sonra, kimlerin cehenneme girmeye dala layık olduğunu biz çok iyi biliriz.
Ey Muhammed, rabbine yemin olsun ki, "Biz, öldükten sonra çık ani ac ağız?" diyenleri kıyamette, dostları olan şeytanlarla beraber bir araya toplayacağız. Sonra onları, cehennemin etrafında diz çökmüş vaziyette ve oraya girmek üzere hazır bulunduracağız. Sonra her gurubun, Allah'a en çok isyan edenlerini ayıracağız ve hesaba çekmeye onlardan başlayacağız. Biz, bu gruplardan hangisinin daha şiddetli azaba

layık olduğunu çok iyi biliriz ve herkesi cehennemin layık olduğu derecesine koyarız,
Abdullah b.Mes'ud diyor ki: "Cehennemlikler, en baştakinden en sonuncusuna kadar bir yere hapsedilirler. Sayı tamamlanınca onların en büyük günahkârlarından başlanarak sırayla cehenneme konulurlar." [77]

71- Sizden, cehenneme uğramayacak hiç kimse yoktur. Bu, rabbinin, üzerine aldığı değişmez bir hükümdür.
Âyet-i Kerimede zikredilen "Cehenneme uğramak"tan maksadın ne olduğu hususunda müfessirler farklı izahlarda bulunmuşlardır.
Abdullah b.Abbas, Ebu Meysere ve Abdullah b.Revaha'dan nakledilen bir görüşe göre âyetteki "Cehenneme uğramak"tan maksat, Mümin ve kâfir olan herkesin onun içine girmesidir. Müminler, içine girdikleri o cehennemden kurtarılacaklar kâfirler ise orada kalacaklardır. Müminlerin uğradıkları yerin, cehennemin sönmüş yeri olacağı rivayet edimektedir.
Abdullah b.Abbas'tan nakledilen bu görüşe delil olarak, Kuran-ı Kerim'de dört yerde zikredilen "Cehenneme uğramak" ifadesinden üçünün "Cehenneme girme" anlamına gelmesidir. Dördüncüsü ise bu âyettir. Bu âyet de yorumda onlara tâbidir. Zikredilen üç âyet şunlardır; "Siz de Allah'tan başka taptığınız putlar da cehennem odunudur. Siz oraya, suya koşarcasına gireceksiniz. [78] "Suçluları ise susuz olarak cehenneme süreceğiz[79]"Firavun kıyamet gününde kavminin önüne düşecekve onlan ateşe götürecektir. Varılacak o yer, ne kötü bir yerdir. [80]
Ayrıca sahabe-i Kiram: "Ey Allahım sen beni cehennemden sağ salim çıkar ve beni nimetlerle cennete koy." diye dua etmişlerdir.
Bazı âlimlere göre ise buradaki "Cehenneme uğramak"tan maksat, cehenneme girmektir. Ancak bu giriş sadece kâfirler için söz konusudur. Ayette geçen "Siz" zamirinden, kâfirler kastedilmektedir.
Diğer bir kısım âlimlere göre ise buradaki "Cehenneme uğramaktan maksat, Müminlerin sırat köprüsünden geçmeleri kâfirlerin ise cehenneme düşmeleridir.
Başka bir kısım âlimlere göre de buradaki "Cehenneme uğramak"tan maksat, Müminlerin, dünyada iken, cehennemden geldiği belirtilen âfet ve felaketlere uğramaları kâfirlerin ise cehenneme girmeleridir.

Taberi bu ayette zikredilen "Cehenneme uğramak"tan maksadın "Sırat köprüsünün üzerinden geçmek olduğunu, müminlerin bu köprüden geçecekleri, kâfirlerin ise ondan geçemeyip cehenneme düşecekleri anlamına geldiğini söylemiş ve sırat köprüsüyle ilgili Hadis-i Şerifleri zikretmiştir.
Peygamber efendimiz (s.a.v.) bir Hadis-i Şerifinde buyuruyor ki:
"... Cehennemin üzerine sırat köprüsü kurulacak. Ben ve ümmetim, oradan ilk geçenler olacağız. O gün sadece Peygamberler konuşacak onların o gün ki duaları da: "Ey Allahım esenlik ver, ey Allahım esenlik ver." olacaktır. Cehennemde Sa'dan dikeni gibi kancalar bulunmaktadır. Sizler Sa'dan dikenini gördünüz mü? "Evet ya Resulallah" dediler. Resulullah buyurdu ki "İşte o kancalar Sa'dan dikeni gibidir. Ancak onların ne kadar büyük olduklarını sadece Allah bilir. İnsanlar amellerine göre o kancalarla çekilirler. İnsanlardan bazıları yaptıkları ameller yüzünden helak olurlar. Bazıları da hardal tanesi kadar parçalara ayrılırlar sonra kurtulurlar. Allah Teala, cehenneme girenlerden kime merhamet etmeyi dilerse meleklerine, kendisine kulluk edenleri cehennemden çıkarmalarını emreder. Melekler de onları çıkarırlar. Melekler onları secde izlerinden tanırlar. Allah, secde izlerini yemeyi cehenneme haram kılmıştır. [81]
Peygamber efendimiz diğer bir Hadis-i Şerifinde de şöyle buyuruyor:
"...Sonra cehennem üzerine köprü kurulur. Şefaat etme zamanı gelir. İnsanlar "Ey Allahım, esenlik ver, esenlik ver" derler. "Ey Allah'ın Resulü, köprü nedir?" diye sorulunca Resululîah: "Pek kaygan bir yerdir. Orada çengeller, kancalar ve dikenler vardır. Bu dikenler, Necid bölesinde biten Sa'dan dikenleri gibidir. Müminler, amellerine göre sırat köprüsünün üzerinden göz açıp kapayıncaya kadar veya şimşek gibi yahut rüzgâr gibi veya kuş gibi yahut rahvan at ve develer gibi geçecekler. Bazıları sağ salim kurtulacak, bazıları çiviler yırtmış olarak kurtulacaklar, bazıları ise yaralı olarak cehenneme itileceklerdir. [82]

72- Sonra takva sahiplerini cehennemden kurtaracağız. Zulmedenleri de d iz üstü çökmüş olarak cehennemde bırakacağız.
Allah Teala bu âyet-i Kerimede, bütün insanların cehenneme uğramasından sonra, emirlerini tutup yasaklarından

kaçınanları cehennem ateşinden kurtaracağını, Allah'tan başkasına ibadet ederek veya rablerinin emir ve yasaklarına uymayarak kendilerine zulmedenleri ise cehennem ateşinin içinde dizüstü çökmüş bir halde bırakacağını beyan ediyor. [83]

73- Onlara apaçık âyetlerimiz okunduğu zaman kâfirler, iman edenlere "Mümin ve kâfir iki guruptan hangisi mevki yönünden daha hayırlı ve çevre yönünden daha güzeldir?" derler.
Allah Teala bu âyet-i Kerimede de, kâfirlere apaçık ayetleri okunduğunda onların, âyetlerden nasıl yüz çevirdiklerini, müminlere karşı böbürlenerek üstünlük tasladıklarını beyan ediyor ve bundan sonra gelen âyette de onlar gibi nice şımarıkları helak ettiğini bildiriyor. [84]

74- Biz onlardan önce nice nesilleri helak ettik. Onlar, servet ve gösteriş yönünden kendilerinden daha iyiydiler.
Evet, Allah Teala, geçmişteki şımarıkları, emrine uymadıkları için helak etmiş köşklerini, yurtlarını, bağlarım, bahçelerini sahipsiz bırakmıştır.
Bu hususta Firavun ve kavminin nasıl cezalandırıldığım beyan eden âyetlerde şöyle buyuruluyor: "Âsânı vurarak açtığın denizi o sakin halinde bırak. Çünkü onlar, boğulmaya mahkum bir ordudur." "Onlar, geride nice bahçeler, akan pınarlar, çeşitli bitkiler, güzel konaklar ve zevk ve sefa ile içinde yaşadıkları nimetler bıraktılar." "Böylece biz, onlara verdiğimiz nimetleri başka bir kavme miras bıraktık, [85]"Biz nice zalim ülkeleri helak ettik. Onlar, duvarları, damlan üstüne yıkılıp ıpıssız kaldılar. Biz, nice kuyuları muattal, nice muhteşem sarayları bomboş bıraktık. [86]

75- Ey Muhammed, sen şöyle de: "Rahman olan Allah, sapıklıkta olana daha da mühlet verir. Onlar, vaadcdildikleri şeyi görünce, ki o da ya dünyada cezalandırılmaları veya kıyametin başlarına kopmasıdır. Kimin mevkiinin daha kötü, kimin arkasının daha az olduğunu bileceklerdir.
Müfessirler bu âyet-i Kerimeyi iki türlü izah etmişlerdir. Birinci izah şekli, mealde verildiği gibidir. Taberi'nin de zikrettiği ikinci izah şekli ise şöyledir: "Ey Muhammed, de ki; "Kim, sapıklık içinde bulunuyorsa rahman olan Allah, onun sapıklığını daha da artırsın ve ona mühlet versin Fakat bu sapıklar, kendilerine vaadedilen ceza veya kıyamet gelirse işte o zaman kimin mevkiinin daha kötü kimin arkasının daha az olduğunu

bilecekler ve yaptıklarına pişman olacaklardır. Fakat bu pişmanlık kendilerine fayda vermeyecektir."
Âyet-i Kerimenin bu şekilde yorumlanması, Âl-i imran suresinin altmış-birinci âyetinin ifadesine benzemektedir. "Mübahale" âyeti denen bu âyette şöyle buyurulmaktadır: "Sana ilim geldikten sonra kim seninle mücadele ederse ona şöyşle de: "Gelin çocuklarımızı ve çocuklarınızı, kacjinlanmızı ve kadınlarınızı, kendimizi ve kendinizi çağıralım sonra yalvaralım da yalancıları Allah'ın lanetiyle lanetleyelim. [87]

76- Allah, doğru yolda olanların hidayetini daha da artırır. Devamlı kalacak salih ameller, rabbin katında sevap bakımından daha da hayırlıdır. Akıbet bakımından da daha hayırlıdır.
Allah Teala, iman ederek ve gönderdiği âyetleri tasdik ederek doğru yol üzerinde bulunanların imanlarını güçlendirir. Salih amellerini artırarak hidayetlerini pekiştirir. Zira kötülükler insanı daha da beterine götürür, tyilikler ise onu daha hayırlısına sevkeder. Devamlı kalıcı olan salih ameller, rabbinin katında, sevap bakımından da daha hayırlıdır netice bakımından da daha hayırlıdır.
Ayet-i Kerimede zikredilen "Devamlı kalacak olan salih ameller"den neyin kastedildiği, Kehf suresinin kırkaltınci âyetinde izah edilmiştir. Bu amellerin, beş vakit namaz veya Allah'ı zikretme yahut Allah'a itaat etme veya güzel söz söyleme yahut da bütün iyi ameller demek olduğu beyan edilmiştir. [88]

77- Ey Muhamcd, âyetlerimizi inkâr edip (Alaylı alaylı) "Bana (âhirette) mal ve evlat verilecek" diyen o kâfiri gördün mü?" [89]

78- O kâfir "Gaybı"mı bildi, yoksa rahman olan Allah'tan bir söz mü aldı?
Bu âyetlerin, el-Âs b.Vâil hakkında nazil olduğu rivayet edilmektedir Habbab b.el-Eret diyor ki:
Ben, Âs b.Vâile gittim ondaki alacağımı istedim. Bana şöyle dedi; "Sen Muhammed'i inkâr etmedikçe onu sana vermem." Ben de ona "Sen ölüp tekrar dirilmedikçe ben bunu yapmam." dedim. O da: "Ben ölüp de tekrar diriltilecek miyim?" dedi. "Evet" dedim. Âs b.Vâil: "Benim orada da malım ve çocuğum var. Hakkını sana orada veririm." dedi. Bunun üzerine bu âyet nazil oldu. [90]

79- Hayır, asla! Biz onun söylediklerini yazıp kaydedeceğiz. Biz azabını artırdıkça artıracağız. [91]

80- Biz o kâfirin, dünyada iftihar edip durduğu şeyleri elinden alacağız. Huzurumuza yapayalnız çıkacaktır.
Hayır, böyle bir şey yoktur. O kâfir, gaybi bilemez. Söylediğinin doğru olduğunu iddia edemez. Rahman olan Allah'tan bir söz de almış değildir. Bilakis o yalan söylüyor ve inkârda bulunuyor. Biz bu kâfirin söylediklerini yazacağız. Yalan ve bâtıl iddialarından dolayı âhirette onun azabını artırdıkça artıracağız. "Ahirette bana mutlaka mal ve çocuk verilecek." diyen bu kâfirin malını da evladını da elinden alacağız. Ve kıyamet gününde o, bizim huzurumuza tek başına çıkacaktır. [92]

81- Kâfirler, kendilerine destek olmalar» için Allah'tan başka ilahlar edindiler. [93]

82- Hayır! Bilakis, tapındıkları ilahlar, ibadetlerini inkâr edecekler ve aleyhlerine dönüp düşman olacaklardır.
Ey Muhammed, kavminin müşrikleri, Allah'ı bırakıp birtakım pullan ilahlar edindiler ki kendileri için destek olsunlar. Onlan Allah'ın azabından kurtarıp ona yaklaştırsınlar. Hayır, bu böyle değildir. Putlar, Allah katında onlara destek olmayacaklar ve müşriklerin, kendilerine tapmalarını kabul etmeyecekler ve onların aleyhlerine döneceklerdir.
Yani, putlar, kendilerine tapan müşriklerin aleyhinde bulunacaklar veya cehennemde onlara arkadaş olarak onlarla çekişecekler yahut onların düşmanları olacaklardır. [94]

83- Ey Muhammed, kâfirlere, kendilerini kışkırtan şeytanları musallat ettiğimizi görmez misin? [95]

84- Ey Muhammed, kâfirlerin hemen azaba uğratılmalarını isteme. Biz onların yaptıklarını ve günlerini mutlaka sayıyoruz.
Ey Muhammed, görmez misin? Biz, şeytanları, inkarcıların üzerine nasıl salmışızdır. Şeytanlar onları azdırmak için tahrik eder, onlan, Allah'a karşı gelmeye teşvik ederler ve nihayet onları bu günaha düşürürler. Sen onlara azabın derhal gelmesini ve helak olmalarını isteme. Zira biz onların amellerini ve alıp verdikleri nefeslerini hesap etmekteyiz. Helak olma zamanlan gelince onlan derhal helak edeceğiz. [96]

85-86- Kıyamet günü takva sahiplerini, rahman olan Allahtn huzurunda heyetler halinde toplayacağız. Suçluları ise susuz olarak cehenneme süreceğiz.
Dünyada Allah'ın emirlerini tutup yasaklarından kaçarak ondan korkanları âhirette bineklere binmiş vaziyette ve heyetler halinde, rahman olan Allah'ın hzrunda mükâfatlandırmak için toplayacağız. Allah'ı inkâr eden suçluları ise susuz olarak cehennem ateşine süreceğiz. Böylece herkes, lâyık olduğu karşılığı, bulmuş olacaktır. [97]

87- O gün, rahman olan Allah'tan izin alan'dan başka kimse şefaaat-te bulunamayacaktır.
Kâfirler, Allah'ın huzurunda birbirlerine şefaatçi olamayacaklardır. Ancak dünyada iken Allah'a iman ederek şefaat etme selahiyetine erişenler müstesnadır.
Bu âyet-i Kerimeden kâfirlerin aksine müminlerin birbirlerine şefaatçi olacakları anlaşılmaktadır. Ancak bir müminin diğerine şefaatçi olması için Allah'tan izin alması gerekmektedir. Bu hususta diğer bir âyette şöyle Duyurulmaktadır: "O gün, rahman olan Allah'ın izin verdiği ve konuşmasına nza gösterdiği kimseden başkasının şefaati fayda vermeyecektir. [98]
Peygamber efendimiz (s.a.v.) bir Hadis-i Şerifinde:
"Şehit, ailesinden yetmiş kişiye şefaatçi olacaktır. [99] buyurmuştur. Diğer bir Hadis-i Şerifı'nde de şöyle buyurmaktadır:
"Kıyamet gününde üç sınıf insan şefaatçi olacaktır. Bunlar, Peygamberler, sonra âlimler, sonra şehitlerdir. [100]Peygamber efendimiz başka bir Hadis-i Şerifinde de şöyle buyurmaktadır:
"Kıyamet gününde şefaatçi olmam için insanlar bana gelirler. Ben de kalkar rabbimden izin isterim. Ve bana şefaat etme izni verilir. Ben rabbimi görünce hemen secdeye kapanırım. O beni dilediği kadar secdede bırakır. Sonra bana şöyle denir: "Ey Muhammed, başım kaldır, söyleyeceğini söyle sözün din-lenecek. İstediğini dile istediğin verilecek. Şefaatçi ol şefaatin kabul edilecek.." Bunun üzerine ben rabbime.bana öğrettiği şeklide hamdedeceğim. Sonra şefaatçi olacağım. Bana belli bir sınır tayin edilecek. Ben onların cennete girmesini sağlayacağım." Peygamber efendimiz bu sözlerini üç kere tekrarlamış, sonunda da şöyle buyurmuştur: "Sonra 'Lâilahe İllallah" diyen ve kalbinden zerre kadar hayır bulunanlar cehennem ateşinden çıkarılacaklardır. [101]

HadİS-i Şeriflerde ayrıca, Meleklerin, Müslümanların küçükken ölen çocuklarının, Kur'an-ı Kerim'in ve bazı insanların da şefaatçi olacakları zikredilmiştir. [102]

88- (İman etmeyen bazı kimseler) "Rahman olan Allah çocuk edindi." dediler. [103]

89- Vmcin olsun ki, siz ortaya çok çirkin birşey attınız. [104]

90- Bunların korkunçluğundan nerdeyse gökler çatlayacak, yer yarılacak, dağlar parçalanıp dağılacaktır. [105]

91- Çünkü onlar, rahman olan Allah'a çocuk isnad ettiler. [106]

92- Oysa rahman olan Allah'ın, çocuk edinmesi asla şanına yakışmaz.
Allah Teala bu surede, Hz İsa'yı nasıl babasız olarak yarattığını ve Hz. İsa'nın, kendisinin kulu olduğunu beyan ettikten sonra bu âyetlerde, kendisine çocuk isnad edenlerin nasıl büyük bir iftira içinde bulunduklarını, bu çeşit iftiralara gökler ve yer gibi cansız varlıkların bile tahammül edemeyeceğini beyan ediyor, insanoğlunun ne kadar haddini aştığını açıklıyor.
Taberi, bu âyet-i Kerimeleri izah ederken şöyle diyor: "Gökler, yeryüzü, dağlar ve bütün yaratıklar Allah'a ortak koşmaktan şiddetle kaçınırlar. Ancak cinler ve insanlar hariç. Bunların bu cür'et ve şımarıklığı karşısında gökler ve yer neredeyse çatlayacak duruma gelirler.
Bu hususta Peygamber efendimiz (s.a.v.) bir Hadis-i Şerifi'nde şöyle buyuruyor:
"İşittiği kötü söz karşısında Allah'tan daha fazla sabreden hiçbir kimse yoktur. Ona ortak koşarlar ve onun çocuğu olduğunu söylerler. Buna rağmen Allah, böyle diyenleri rızıklandınr, afiyet verir ve çeşitli nimetler ihsan eder. [107]

93 - Göklerde ve yerde bulunan hiçbir kimse yoktur ki (Kıyamet günü) rahman olan Allah'ın huzuruna bir kul olarak çıkmasın, [108]

94- Şüphesiz Allah, onları ilmiyle kuşatmış, kendilerini ve yaptıklarını bir bir saymıştır. [109]

95- Kıyamet günü onların her biri Allah'ın huzuruna tek başına çıkacaktır.
Melekler gibi göklerde bulunan, insan ve cinler gibi yeryüzünde bulunan hiçbir kimse yoktur ki kıyamet gününde boyun eğmiş, zelil bir kul olarak rahman olan Allah'ın huzuruna çıkmış olmasın. Rahman olan Allah, bütün yaratıklarını saymış ve zaptetmiştir. Onlardan hiçbiri ondan kaçıp kurtulamaz. Hepsi kıyamet gününde rahman olan Allah'ın huzuruna teker teker çıkacaklar ve Allah, herkes hakkında hükmünü verecektir. [110]

96- İman edip salih amel işleyenler var ya, şüphesiz rahman olan Alah, onları sevdirecektir.
Şüphesiz ki Allah'a, peygamberlerine ve rabîeri katında kendilerine gelen emir ve yasaklara iman eden ve helalleri işleyip haramlardan kaçınarak salih amel işleyen kullan rahman olan Allah, dünyada mümin kullarına sevdirecektir. Mümin kullarının kalbine, onları sevme duygusunu yerleştirecektir.
Allah Teala, kendi rızasını kazanan kulunu diğer mümin kullarına sevdirir. Onu, diğer mümin kardeşleri arasında mutlu kılar, huzura kavuşturur. Gazabına uğrayan kullarını ise göklerde ve yerde sevilmeyen biri yapar ve onu mutsuz kılar.
Peygamber efendimiz (s.a.v.) bu hususta bir Hadis-i Şerifinde şöyle buyuruyor: "Allah bir kulunu sevdiği zaman Cebrail'i çağırır ve ona: "Ben falanı seviyorum, sen de onu sev." der. Cebrail onu sever. Sonra göklerde "Şüphesiz ki Allah falanı seviyor siz de onu sevin." diye seslenir. Gök halkı da onu sever. Sonra o kişi, yeryüzünde de kabul görür (sevilir). Allah, bir kul'a da buğuz ettiği zaman Cebrail'i çağırır ve ona: "Ben falana buğuz ediyorum sen de ona buğuz et." der. Sonra Cebrail gök halkına: "Şüphesiz ki Allah falana buğuz ediyor, siz de ona buğuz edin."' diye seslenir. Gök halkı da ona buğuz eder olur. Sonra yer-yüünde de onun hali bu olur. (Kendisine buğuz edilir) [111]

97- Ey Muhammcd, bu Kur'an'Ia takva sahiplerini müjdelemen, inatlaşıp düşmanlık besleyen bir kavmi de uyarman için onu senin diline kolaylaştırdık. (Senin lisanınla indirdik).
Ey Muhammed, biz bu Kur'anı Arap lisanıyla indirerek senin okumanı kolaylaştırdık ki onunla Allah'ın emirlerini tutup yasaklarından kaçınarak ondan korkanları cennetle

müjdeleyesin ve onunla, müminlere karşı şiddetli düşmanlık besleyen insanları uyarasın. [112]

98- Biz onlardan önce nice nesilleri helak ettik. Şimdi onlardan herhangi birini görüyor veya sesini işitiyor musun?
Allah Teala bu âyet-i Kerime'de, Resulullahı yalanlayan müşrikleri ve onların izinde gidenleri uyarmaktadır. Zira Peygamberlerine ve kendilerine Allah tarafından gönderilen dine karşı çıkanlar, Allah'ın süregelen kanununa göre helak edilmişler, geriye harabelerinden başka bir şey kalmamıştır. Onların yolunda gidenlerin de aynı akıbete uğrayacakları muhakkaktır. [113]